

Časopis pro pěstování matematiky a fysiky

Věstník literární

Časopis pro pěstování matematiky a fysiky, Vol. 17 (1888), No. 4, 189--192

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/121169>

Terms of use:

© Union of Czech Mathematicians and Physicists, 1888

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

Věstník literární.

A. Hlídka programů.

Program obec. real. a vyššího gymnasia v Roudnici 1887. — *Výsledky měření zraku žactva některých škol Roudnických.* Podává *Ant. Libický.*

Pan prof. A. Libický měřil loni zrak žáků tří škol Roudnických, realného gymnasia, střední školy hospodářské a měšťanské školy chlapecké. Řídil se při tom methodou Reussovou, kterou prof. Dr. J. Bernhard ve XIII. ročníku „Časopisu pro pěstování math. a fys.“ (str. 288. a 289.) a prof. J. Koch ve výroční zprávě c. k. realky Pardubické za r. 1886 zevrubně byli popsali; odkazuje k těmto statím, p. prof. Libický pomíjí vysvětlující výklady a podává jen výsledky měření v tabulkách pečlivě a přehledně sestavených. V tabulkách těch rozdělení jsou žáci každé třídy jednotlivých ústavů dle zraku pravidelného, krátkozrakosti a dalekozrakosti; podle krátkozrakosti a dalekozrakosti dle dioptrií i dle ostrosti zrakové; ku konci pak vystiženy v tabulce poměry zrakové dle věku žáků — vše v číslech absolutních i procentových. V poslední tabulce rozděleno žactvo gymnasiální dle stálého bydliště rodičů (na městské a venkovské). — Výsledky zkoumání p. prof. Libického jsou asi tytéž, jichž dodělali se p. prof. Bernhard a p. prof. Koch, o čemž zmínka učiněna v XVI. roč. Časopisu str. 250. Krátkozrakých přibývá s věkem žactva (v nejvyšších třídách gymnasia je celá polovice žákův krátkozrakých), mezi měšťanskými rodáky je mnohem větší procento krátkozrakých než mezi venkovskými. Interessantní zjev je při posluchačích školy hospodářské; skoro 30% dalekozrakých shledáno. — Velké procento krátkozrakých na škole obecné a měšťanské (18%) dává zajisté příčinu k uvažování. — P. prof. Libickému sluší uznání a dík za obětavou práci, již věnoval měření zraku žactva a sestavení tabulek velice přehledných.

Prof. H. Soldát.

B. Recense knih.

Základové počtářství národo-hospodářského čili juridicko-politické arithmetiky. Sepsal a příslušnými tabulkami opatřil *Dr. F. J. Studnička.* Část I. V Praze. Tiskem dra Ed. Grégra. Nákladem matice české, 1887.

Až posud nemáme v české literatuře souborného spisu tištěného, kterýž by pojednával soustavně o nejdůležitějších problémech arithmetiky politické čili finanční. Vítáme proto spis velezasloužilého spisovatele, poněvadž vyhoví zajisté potřebě vědecké i praktické, a to po stránce věcné i formální.

Výklady theoretické jsou jasny, opírajíce se o známé věty mathematické, obor našich středních škol nepřesahující; část praktická vyplněna jest hojným a vhodným výběrem trefných úloh, řešených způsobem vzorným.

Jméno spisovatelovo jest nám zárukou, že soud, jaký pronášíme tuto o části spisu posud vyšlé, můžeme již napřed rozšířiti na spis celý, o němž podrobněji promluvíti bude lze, až celý tiskem vyjde.

π.

Sbírka početních příkladů snesených ze života živnostenského k účelům pokračovacích škol průmyslových, odborných i měšťanských. Uspořádal *J. Ratolíska*. V Praze, nákl. A. Hynka 1887. 8° str. 219. Cena váz. výtisku 60 kr.

V šesti částech tohoto spisu podává se přes 1300 příkladů, rozdělených tak, že postupuje se od snažších k těžším výkonům početním; v části sedmé podány úkoly smíšené, vysvětleno znamenání ceny na zboží, položeny zkráceniny metrických měř a vah (ve spise nedopatřením $m\mu$ a $m\mu^2$ místo μm a μm^2 a tištěno antikvou místo kursivy), mincovní a úrokové tabulky, lístek měnný a tabulka ku vypočítávání mzdy. Nejvíce příkladů (389) vykazuje část druhá (počítání čísla desetinnými) a pátá (289) (počet trojčlenný, řetězový, procentový, úrokový, lhůtní, spolkový, průměrný a směšovací); nejméně (59) část čtvrtá: o rozvodu a převodu a počtech penězoměnných. Hned za každým příkladem položen v závorkách výsledek, u některých pak podány vysvětlivky. Příklady čerpány ze živnosti obuvnické, krejčovské, kožešnické, rukavičkářské, knihařské, lakýrnické, řeznické, pekařské, hostinské, zlatnické, stavitelské, truhlářské, zámečnické, klempířské a jiných. Bylo by se doporučovalo, aby spisu přidán byl ukazovatel úkolů dle jednotlivých živností sestavený. Také by po našem soudě bylo vhodno, příklady číslovati čísla napařád za sebou jdoucími, tak že příklad každý *jedním* číslem mohl by býti označen, na př. úkol 1195. a nikoli: příklad v části šesté oddílu 3. v odstavci c) 4. Spis, k němuž přispělo látkou jedenáct učitelů z pražských škol pokračovacích, je řádně rozčleněn, velmi slušně vypraven a prokáže zajisté mnohou službu dobrou všem školám, v nichž o praktické počítání běží.

Jos. Klíka.

Вѣстникъ опытной физики и элементарной математики. Кіевъ 1886—87.

V XV. ročníku našeho časopisu podali jsme zprávu o ruském „Žurnále elementárne matematiky“, který prof. *Jermakov* r. 1884 v Kyjevě vydávati počal. Ukončiv druhý svůj ročník, list ten z příčin nám neznámých zašel, či vlastně změniv jméno a poněkud i program, objevil se v nové podobě s názvem nahore uvedeným. Za redakce *Špačinského* vychází nyní „Вѣстникъ

zkušební fyziky i elementární matematiky“, a sice třikrát za měsíc (mimo červen a červenec). Každý semestr tvoří ukončený celek téměř o 300 stránkách velké osmerky a stojí 3 ruble.

Máme před sebou první dva semestry tohoto časopisu, jehož ráz a směr nejlépe lze poznati ze stručného přehledu aspoň některých charakteristických článků v něm obsažených. Z fyziky podány, nejvíce z pera redaktorova, statě: K theorii telefonu, thermogalvanické články, o některých otázkách vyučování fysice, o kynografu, teplota a její měření (*Šiller*), o zemětřeseních atd. Z astronomie nalezáme tu obšírný článek o slunci (dle *Secchiho* sestavil *Konopacký*), potom články o fotografování nebe, o letošním zatmění slunce a j. V obor arithmetiky náležejí rozpravy: Vývin formulí, sloužících k rozkladu logaritmů v řady (*Florinský*), učení o logaritmeh v novém výkladě (*Morozov*), řešení rovnic kvadratických zlomky řetězovými, o rovnicích 4. stupně (*Goldenberg*) a j. O geometrii pojednávají články *Jermakova*: Harmonický čtyřúhelník, Orthocentrický trojúhelník, Útvary projektivné a inverzní, Jedenáctý axiom Euklidův; *Studentov* napsal o maximum a minimum v planimetrii, geometrická místa linií (dle *Petersena*); též několik vhodných rozprav o praktické geometrii podáno.

Mimo obšírnější články obsahuje Věstník hojnost drobných zpráv, zvláště fysikálních, stručné referáty z cizích časopisů, příležitostně též upomínky historické neb biografické (jako ku př.: Stoleté jubileum galvanismu, dvěstěleté jubileum Newtonových Principií, Otto v. Quericke, Frauenhofer), dále nekrology, zprávy literární, recenze a také — inseráty.

Naše čtenáře bude snad zajímati poznámka připojená ku krátké zprávě o Boškovičovi (str. 140, II. sem.); praví se tam, že „Jednota českých matematiků v Praze, slavíc 25leté jubileum svého trvání, počtila památku Boškoviče jakožto učence slovanského zvláštní, o jeho životě a vědeckých pracích jednajíc řečí A. Seydlera“.

Však ještě jeden obor zastoupen v časopise kyjevském, a to měrou velmi značnou — téměř pětinou veškerého obsahu — a způsobem všeho uznání hodným; jsou to úlohy pro žáky, jichž tu 160 obsaženo. Z těch řešeno jich 90 a mimo to uveřejněna zde též řešení některých úloh daných ve 2. ročníku žurnálu *Jermakova*. Úlohy vybrány jsou velice vhodně z různých částí nižší matematiky a dílem i z fyziky; jich řešení, podaná studujícími, jsou zevrubná i přiměřená, opatřená mnohdy poučnými poznámkami redakčními.

Ukázkou podáme zde text cenné úlohy, za jejíž řešení obdržel pět řešitelů po dvou spisech:

„Dány dvě stejné kružnice, které se neprotínají; na jich vnitřních společných tečnách zvoleny body F a F'. Z každého

tohoto bodu lze ke každé kružnici vésti ještě po jedné tečně; tečny vedené tak k jedné kružnici nechť se protínají v bodě A, tečny ke druhé kružnici protínají se v B. Jest dokázati: 1. že přímka AB jest rovnoběžna k obojstranné přímkce OO' kružnic daných; 2. že přímka spojující středy přímk FF' a AB půlí OO' ; 3. že v případě kružnic nestejných prochází AB vnějším jich středem podobnosti. Řešení má býti čistě elementární a nemá býti založeno na vlastnostech kuželoseček.“

Z neúplného tohoto nástinu možno si učiniti pojem o bohatém obsahu Věstníku. Týž neobsahuje sice mnoho věcně nového, ale vše jest zpracováno ve formě přiměřené, důkladně i rozvážně a s náležitým zřetelem k čtenářstvu žakovskému, které ze vzorně redigovaného listu toho může opravdu míti prospěch nemalý. Časopisu tohoto rázu nemá literatura německá; pokud se matematiky týče, podobá se mu *Bourgetův* „Journal de mathématiques élémentaires“. Prof. A. Štrnad.

Pátý sjezd lékařův i přírodozpytcův polských

bude na jisto v druhé polovici července roku letošního. Předběžná pozvání rozeslal již komitét (předsedové prof. dr. Czyzewicz a Radziszewski, sekretář dr. Żulinski) s žádostí, aby se mu v brzkém čase oznámily přednášky účastníků nebo titule prací, které mají se předložiti. Komitét zároveň oznamuje, že se sjezdem spojena bude výstava hygienicko-lékařská a didakticko-přírodnická. Jest žádoucno, by každý, kdo má v úmyslu, výstavy se účastniti, ohlásil se co nejdříve u komitétu V. sjezdu lékařův i přírodozpytcův polských ve Lvově, ulice Czarnieckiego 10.

Cenná úloha.

Výbor Jednoty Českých Matematiků usnesl se na tom, aby vypsána byla cena pro žáky středních škol za dokonalé řešení úlohy:

Má se sestrojiti trojúhelník ABC, je-li dána strana $AB = c$, protilehlý úhel $ACB = \gamma$, a vyhovují-li mediany (tížnice) jeho AD, BE, CF podmínce $\overline{AD}^2 = \overline{BE}^2 + \overline{CF}^2$

Každý z řešitelů, který takové řešení podá do konce dubna 1888, obdrží publikace tyto:

1. *Briot-Pšenička*, Mechanická theorie tepla.
2. *Studnička F. J.*, Algebra pro střední školy, 2. vyd.
3. *Studnička F. J.*, Nauka o číslech. Část I.
4. *Šolín J.*, Arithmografie.
5. *Vaněček J.*, Křivé čáry.

